

Riktlinjer

Biståndshandläggning enligt socialtjänstlagen (2001:453) inom äldreomsorgen

Dnr OSN/2017:249

Innehållsförteckning

Inledning	4
Verksamhetsidé och uppdrag.....	4
Strategiska mål i staden:	4
Målgrupp	4
Riktlinjernas syfte	4
Lagar och styrdokument	5
Ansökan om bistånd, utredningsprocess och beslut.....	6
Ansökan	6
Utredningsprocess.....	6
Ett salutogent förhållningssätt vid utredning och beslut.....	6
Beslut och uppföljning	7
Behov av stöd efter kontorstid	7
Klagomålshantering	7
Beslut om avgift.....	8
Överklaga beslut	8
Lidingö stads valfrihetssystem.....	8
Byte av utförare	8
Samverkan	8
Samordnad individuell plan (SIP).....	9
Vårdplanering och betalningsansvar	9
Offentlighet och sekretess.....	10
Företräderskap	10
<i>Framtidsfullmakt</i>	10
<i>God man</i>	11
<i>Förvaltare</i>	11
<i>Ombud</i>	11
Socialtjänstlagen (SoL).....	12
Grundläggande mål och värderingar	12
Rätten till bistånd	12
Särskilda bestämmelser för äldre människor	12
Kommunens ansvar.....	13
Grundläggande principer och begrepp.....	13
<i>Att tillgodose behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt</i>	13

<i>Bistånd</i>	13
<i>Det egna ansvaret</i>	13
<i>Frivillighet och självbestämmande</i>	13
<i>Helhetssyn</i>	14
<i>Insats</i>	14
<i>Livsföring i övrigt</i>	14
<i>Rättsäkerhet</i>	14
<i>Skälig levnadsnivå</i>	14
Riktlinjer för hemtjänst och insatser i ordinärt boende	15
Stöd till anhöriga	15
Våld i nära relationer mot äldre	15
Serviceinsatser	16
Städning	16
Kompletterande uppsnygning/tillsynsstäd	17
Fönsterputs	17
Tvätt	17
Klädvård	17
Inköp	17
Ärenden	17
Matdistribution	17
Omvårdnadsinsatser	18
Personlig omvårdnad och hygien	18
Måltider	18
Tillsyn	18
Trygghetslarm	18
Aktivering/utevistelse och social samvaro	19
Egenvård (att sköta sin egen hälsa)	19
Avlösning i hemmet	19
Ledsagning	19
Medfölje till läkarbesök	19
Dagverksamhet	20
Riktlinjer för särskilda boendeformer	21
Trygghetsplats	21
Växelvårdsboende	21

<i>Korttidsboende</i>	21
<i>Servicehus</i>	22
<i>Vård- och omsorgsboende med heldygnsomsorg</i>	23
Parboendegaranti inom vård och omsorgsboende.....	23
Ansökan från annan kommun	25
Utlandssvenskar	25
Vistelse i annan kommun.....	26
Färdtjänst och Riksfärdtjänst	27
Förebyggande insatser	28

Inledning

Den nationella värdegrunden för äldreomsorgen framhåller att omsorgen om äldre ska inriktas på att individen ska leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (5 kap 4 § SoL). För att uppnå det behöver äldreomsorgen bland annat värna och respektera den enskilda personens rätt till personlig integritet, trygghet, självbestämmande, delaktighet och individanpassning.

Verksamhetsidé och uppdrag

Lidingö stads verksamhetsidé för äldreomsorgens myndighetutövning är att den enskilde ska uppleva trygghet, delaktighet och individanpassning genom en rättsäker handläggning där individen är i centrum.

Enheten för äldre ansvarar för äldreomsorgsprocessen från utredning av behov till beslut, uppföljning och utveckling av insatser. Alla beslut och insatser inom äldreomsorgen ska så långt som möjligt anpassas efter individens förutsättningar och behov och ta hänsyn till den enskildes rätt till självbestämmande. Äldreomsorgen utgår från individens resurser och möjligheter, och en tro på människans vilja och förmåga att styra sitt eget liv.

Strategiska mål i staden

- Lidingöborna upplever största möjliga valfrihet.
- Stadens verksamhet baseras på ett kundfokus och utgår från Lidingöbornas behov och önskemål.
- Lidingö stad har en så liten miljöpåverkan som möjligt och ger Lidingöborna förutsättningar för kloka miljöval.
- Lidingö stad förnyar sig kontinuerligt för att skapa största möjliga nytta för Lidingöborna.
- Lidingö stad hushåller effektivt med skattebetalarnas pengar.

Dessa mål har sedan brutits ner till enhetsmål för enheten för äldre i verksamhetsplanen för år 2017 och revideras årligen.

Målgrupp

Dessa riktlinjer avser att tillämpas inom handläggning för äldre personer som har fyllt 65 år och som har någon form av funktionsnedsättning och/eller upplever isolering och ensamhet.

Avgränsning:

- Individer som tillhör personkrets enligt LSS och är i behov av insatser enligt LSS och/eller SoL även efter 65 års ålder. Dessa individer stannar kvar hos enheten för LSS.
- Individer som har varit aktuella inom socialpsykiatri och är i behov av fortsatta insatser efter 65 års ålder. Dessa individer stannar kvar hos socialpsykiatri.

Individer som bor i ordinärt boende och som har beslut om insats av handläggare inom SoL under 65 i form av hemtjänst överförs till äldreomsorgen när de fyller 65 år.

Riktlinjernas syfte

Riktlinjerna är ett styrdokument och är främst avsedda att användas som vägledning för biståndshandläggare inom äldreomsorgen som utreder och fattar beslut enligt

socialtjänstlagen (SoL). Riktlinjerna kompletteras med lokala rutiner och anvisningar för handlägningsprocessen. Riktlinjerna ska ge vägledning i de insatser som äldreomsorgen tillhandahåller samt i vad som anses vara en *skälig levnadsnivå*. Riktlinjerna ska bidra till enhetliga bedömningsgrunder och öka rättssäkerheten samt likställigheten för de som söker bistånd, vilket innebär att personer med likartade behov beviljas insatser i samma omfattning. Detta innebär inte någon inskränkning i den enskildes möjligheter att få sin ansökan individuellt prövad. Varje ansökan ska utredas och varje beslut ska baseras på den enskildes individuella behov. En ansökan kan inte avvisas med motiveringen att ansökan inte ryms inom kommunens biståndsutbud.

Riktlinjerna ska även ge information till sökande, anhöriga och allmänheten om vilken hjälp och stöd de kan förvänta sig från äldreomsorgen i Lidingö stad för att få en fungerande vardag och ett värdigt liv.

Lagar och styrdokument

Omsorgs- och socialnämndens riktlinjer är ett styrdokument som baseras på aktuell lagstiftning där äldreomsorgen i huvudsak arbetar efter socialtjänstlagen (2001:453). Övriga lagrum som berörs är:

- Äktenskapsbalken (1987:230)
- Förvaltningslagen (1986:223)
- Kommunallagen (1991:900)
- Offentlighet- och sekretesslagen (2009:400)
- Lagen om valfrihet (2008:962)
- Lagen om riksfärdtjänst (1997:735)
- Lagen om färdtjänst (1997:736)

Som ytterligare vägledning i handlägningsprocessen finns rättspraxis och prejudikat från Högsta förvaltningsdomstolen och Kammarrätten, förarbeten och propositioner till aktuella lagrum, Socialstyrelsens författningssamlingar, föreskrifter och allmänna råd, rekommendationer från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) samt överenskommelser mellan Kommunförbundet Stockholms län (KSL) och Stockholms läns landsting (SLL).

Ansökan om bistånd, utredningsprocess och beslut

Äldre personer som behöver stöd och hjälp med sin dagliga livsföring kan ansöka om bistånd hos kommunen. De insatser som beviljas syftar till att stärka den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv och ska genom biståndet tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. Skälig levnadsnivå beskriver nivån på kvaliteten och den levnadsstandard som lagen garanterar. Vad som är skäligt bedöms individuellt gentemot den enskildes livsstil och allmänt gentemot aktuell praxis och rättsläge. Utredningsprocessen finns i mer detaljerad form i lokalt framtagna rutiner. Följande stycke ger en övergripande och sammanfattande beskrivning.

Ansökan

De flesta stödformer kräver en ansökan från den som behöver stödet eller genom dess företrädare (genom fullmakt, godmanskap eller förvaltarskap). Det finns inga bestämmelser i lagstiftningen som reglerar hur en ansökan om bistånd måste vara utformad. En ansökan kan vara skriftlig eller muntlig. I biståndshandläggarnas uppgift ingår att informera den enskilde om det stöd den kan ansöka om. Biståndshandläggaren ska hjälpa den sökande att precisera sina behov och önskemål. Om den enskilde inte talar eller förstår svenska har han eller hon rätt till tolkhjälp. Även personer med hörsel- eller talsvårigheter har rätt till tolk. Biståndshandläggaren ska informera om rätten till tolkhjälp.

Utredningsprocess

En utredning baseras på den enskildes ansökan. Kommunens biståndshandläggare utreder och behovsbedömer ansökan samt fattar beslut om insatser. Utredning om bistånd ska inledas snarast och handläggning och verkställighet ska ske skyndsamt i enlighet med förvaltningslagen. När en anmälan eller ansökan kommer in till förvaltningen görs en förhandsbedömning om utredning ska inledas. Av 7 § förvaltningslagen följer att en utredning ska genomföras så snabbt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Vad som menas med ”så snabbt som möjligt” kan inte anges generellt utan måste bli en bedömning i varje enskilt ärende. I vissa ärenden kan det innebära att ett beslut behöver fattas omgående, till och med samma dag som ärendet aktualiseras.

Utredningen består av att samla in uppgifter om den enskildes resurser, behov, livssituation och omgivningsfaktorer. Biståndshandläggaren är skyldig att informera den sökande om vad utredningen innebär och vilka regler som styr utredningsarbetet. Utredaren ska fånga upp den enskildes uppfattning om sin situation, sina behov och hur dessa kan tillgodoses. Uppgifter från annan myndighet eller utomstående person får inte inhämtas utan den enskildes samtycke.

I utredningsarbetet ingår även att formulera mål för insatsen. Målen behöver vara konkreta så att det klart och tydligt anger vad som är önskvärt att uppnå med den insats som beviljats. Handläggningen ska fortlöpande dokumenteras. Den enskilde har rätt till insyn i vad som dokumenteras.

Ett salutogent förhållningssätt

Lidingö stads biståndshandläggare tillämpar ett salutogent förhållningssätt som utgår från intresset för att se kvarvarande resurser och tanken att lösningar måste bygga på de

förmågor som den enskilde faktiskt har kvar. I en salutogen handläggningsprocess medverkar den enskilde så långt hans eller hennes förmågor räcker till. Det är den enskildes önskemål som ska komma fram i samband med ansökan. Det är den enskildes behov och situation som ska utredas och som det ska fattas beslut om. Varje beslut om bistånd måste med nödvändighet bygga på kvarvarande förmågor.

Vår föreställning om en person, hans eller hennes behov och vad som behövs i form av bistånd påverkas av det perspektiv handläggaren förhåller sig till. Lagstiftningen ger i det avseendet endast en allmän vägledning. Ur ett salutogent perspektiv är detta en fördel då det skapar möjlighet att utforma handläggningsprocessen så att den verkligen stärker den enskildes känsla av sammanhang och bidrar till att den enskilde upplever att han eller hon begriper sin situation, kan hantera den och upplever den meningsfull.

Beslut och uppföljning

Biståndshandläggare som fattar beslut om bistånd enligt socialtjänstlagen har full delegation från Lidingö stads omsorgs- och socialnämnd. Handläggningsprocessen avslutas med ett skriftligt beslut och besked om verkställighet. I det skriftliga beslutet ska det framgå:

- vilken eller vilka insatser som har beviljats eller avslagits
- beslutsmotivering
- hur lång tid beslutet gäller
- aktuellt lagrum, det vill säga hänvisning till ett visst bestämt ställe i aktuell lagtext
- beslutsfattare och beslutsdatum
- hur beslutet kan överklagas vid helt eller delvis avslag

När utredning och beslut är klart formuleras ett uppdrag som skickas till vald utförare. Utföraren bryter ner uppdraget i en genomförandeplan som i samråd med kund och/eller närstående beskriver hur beviljade insatser praktiskt ska utföras för att uppnå önskade mål. Biståndshandläggarna ansvarar även för uppföljning av insatser och ska försäkra sig om att insatsen är av god kvalitet och ekonomiskt försvarbar. Besluten följs upp minst en gång per år eller oftare om behovet förändras. Biståndshandläggaren kan komma att ompröva beslutet vid förändrade behov, i samband med uppföljning av tidsbegränsade beslut, eller om beslutet innehåller oriktigheter på grund av förbiseende eller andra skäl. Utföraren är skyldig att informera biståndshandläggaren om den enskildes behov har förändrats så mycket att ett nytt beslut krävs.

Behov av stöd efter kontorstid

Om akuta behov av insatser uppstår efter kontorstid har Lidingö stad ett avtal med Nordostkommunernas socialjour som på delegation kan fatta akuta biståndsbeslut som gäller till nästkommande vardag.

Klagomålshantering

Den enskilde ska känna till möjligheterna att framföra klagomål på nämndens handläggning, dokumentation eller på det bemötande som den enskilde fått. Klagomål kan framföras till nämnden, inspektionen för vård- och omsorg (IVO) eller justitieombudsmannen (JO).

Beslut om avgift

Att utreda och besluta om den enskildes avgift för den ansökta insatsen är ett myndighetsbeslut. Beslut om avgift utreds och fastställs enligt 8 kap. i socialtjänstlagen och utförs av en avgiftshandläggare i Lidingö stad. Om flera personer i samma hushåll har behov av trygghetslarm och/eller hemtjänstinsatser ska varje enskild person av rättssäkerhetsskäl ha ett eget beslut om detta. Detta innebär att ett makepar får två separata fakturor. Läs mer om avgifter på www.lidingo.se

Överklaga beslut

Ett myndighetsbeslut som angår den enskilde och som har gått henne eller honom helt eller delvis emot kan överklagas genom förvaltningsbesvär om det i lag finns angivet att beslutet får överklagas genom förvaltningsbesvär. Förvaltningsbesvär innebär att domstolen kan pröva såväl beslutets läglighet som beslutets lämplighet. Beslut inom omsorgs- och socialnämnden överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Handläggaren ska vara den enskilde behjälplig om den enskilde önskar det.

Lidingö stads valfrihetssystem

Lidingö stads valfrihetssystem ger den enskilde möjlighet att välja utförare av hemtjänst och vård- och omsorgsboende. Förteckning över aktuella hemtjänstleverantörer samt leverantörer för vård- och omsorgsboende uppdateras kontinuerligt och finns att läsa på Lidingö stads hemsida www.lidingo.se

Efter beslut om hemtjänst, trygghetslarm och vård- och omsorgsboende ska den enskilde välja utförare. Biståndshandläggaren förhåller sig neutral till de olika utförarna och ska ge den enskilde information så att den enskilde kan göra sitt val. Om den enskilde inte kan eller vill välja utförare av hemtjänst, gör den enskilde ett så kallat ickeval. Vid ett ickeval av hemtjänst blir den enskilde tilldelad en utförare inom kommunens regi.

Det finns utförare som erbjuder tilläggstjänster. Dessa tilläggstjänster är inte behovsprövade och ingår inte i biståndsbeslutet. Den enskilde beställer och betalar själv hela kostnaden direkt till utföraren. Stadens egna hemtjänstutförare får inte erbjuda tilläggstjänster.

Den enskilde som beviljats ett vård- och omsorgsboende får lämna önskemål om ett första- och ett andrahandsval. Den enskilde som väljer att inte göra ett eget val av boende får ett erbjudande om lägenhet på ett boende beläget inom Lidingö stad eller genom LOV-upphandlade boenden, där det är ledigt. Kommunen har skyldighet att erbjuda plats inom tre månader. Kommunen kan inte garantera plats på önskat boende inom tre månader.

Byte av utförare

Byte av utförare kan ske närhelst man önskar och sker genom kontakt med biståndshandläggaren. Den enskilde har alltid rätt att byta utförare utan att uppge något skäl för detta.

Samverkan

Människor som kommer i kontakt med omsorgs- och socialnämnden har ibland sammansatta problem som kräver insatser från flera myndigheter eller verksamhetsområden. För att den enskilde ska kunna få den hjälp och stöd som han eller

hon är i behov av, är det nödvändigt att omsorgs- och socialnämnden samverkar med andra myndigheter, verksamhetsområden/enheter, sjukvården, berörda verksamheter, anhöriga eller andra samverkanspartners för att skapa kontinuitet kring den enskilde. Samverkan mellan olika aktörer kring den enskilde bygger alltid på att den enskilde själv lämnat sitt medgivande till informationsutbytet. Anhöriga ska vid samtycke från den enskilde ges möjlighet att vara delaktiga i planeringen kring den enskilde och de ska även informeras om möjligheten till stöd som finns via kommunens anhörigstöd.

Samordnad individuell plan (SIP)

I en samordnad individuell plan (SIP) beskrivs vilka insatser och stöd som ska lämnas samt hur samverkan och ansvarsfördelningen mellan berörda parter är fördelade. Reglerna om samordnad individuell plan omfattar alla personer som behöver en samordnad individuell plan för att få sina behov tillgodosedda. Det gäller både för vuxna och för barn. Skyldigheten att upprätta en samordnad individuell plan är inte avgränsad till personer med omfattande behov, utan kan gälla alla människor som landsting och kommun kommer i kontakt med och där en samordnad individuell plan behövs för att behoven av socialtjänst och hälso- och sjukvård ska kunna tillgodoses. Den enskilde ska ge sitt godkännande till att en samordnad individuell plan upprättas.

Vårdplanering och betalningsansvar

Den 1 januari 2018 träder en ny lag om samverkan vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård (prop. 2016/17:106) i kraft. I samband med detta upphävs nuvarande lagstiftning om kommunernas betalningsansvar för viss hälso- och sjukvård.

Den nya lagstiftningen syftar till att säkerställa en trygg, säker och smidig övergång från slutenvård till öppen vård och omsorg så att personer som vårdas i slutet hälso- och sjukvård inte ska behöva stanna på sjukhus längre än nödvändigt. Planeringsprocessen i samband med utskrivning från slutet hälso- och sjukvård förändras och den landstingsfinansierade öppenvården blir huvudansvarig för samordning av processen vid utskrivning samt för samverkan kring den fortsatta vården utanför sjukhuset. För mer information om vårdplaneringsprocess, fristdagar och betalningsansvar efter den 1 januari 2018 hänvisar dessa riktlinjer till den regionala överenskommelsen mellan Stockholms läns landsting och kommunerna i Stockholms län om utveckling och samverkan vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård.

Enligt nuvarande lag (1990:1404) som gäller fram till 2017-12-31, om kommunernas betalningsansvar för viss hälso- och sjukvård, ska behandlande läkare inom slutenvården kalla till vårdplanering när det finns behov av insatser från kommunens socialtjänst eller landstingets öppna hälso- och sjukvård efter patientens utskrivning. Den individuella vårdplaneringen ska ske i samråd med den enskilde. Anhöriga kan endast vara med om den enskilde samtycker till det. En gemensam vårdplan ska upprättas och justeras av representanter från de båda huvudmännen. Om primärvården inte åtar sig sitt hälso- och sjukvårdsansvar kan kommunen inte bli betalningsansvarig. Kommunens betalningsansvar gäller förutsatt att den enskilde ansöker om insatser genom kommunen. Betalningsansvaret inträder dagen efter det att en patient är utskrivningsklar och en vårdplan är upprättad. För en patient i den somatiska akutsjukvården eller den geriatriska vården inträder betalningsansvaret tidigast fem vardagar (lördag, midsommarafton, julafton och nyårsafton

oräknade) efter det att kommunen har tagit emot kallelse till vårdplanering. För en patient i den psykiatriska vården inträder betalningsansvaret tidigast 30 vardagar (lördag, midsommarafton, julafton och nyårsafton oräknade) efter det att kommunen har tagit emot kallelse till vårdplanering.

Offentlighet och sekretess

Offentlighet- och sekretesslagen innehåller bestämmelser om myndigheters handläggning vid registrering, utlämnande och övrig hantering av allmänna handlingar. Lagen innehåller också bestämmelser om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet och förbud att lämna ut allmänna handlingar. Bestämmelserna innebär bland annat begränsningar i yttrandefriheten, regeringsformen och i rätten att ta del av allmänna handlingar. Det som avgör om en allmän handling ska omfattas av sekretess eller offentlighet beror på vilken typ av skaderekvisit som är tillämpligt.

I myndighetsutövning gäller sekretess såväl mot enskilda som mot myndigheter emellan, både inom och utom kommunen. Nödvändig information kan hämtas in från enskilda eller myndigheter om den det berör lämnar sitt samtycke till detta. Uppgifter och handlingar som rör en enskild får inte lämnas utan den enskildes eller dess företrädares medgivande. Om en utomstående eller annan anhörig trots det begär ut handlingar om en enskild, ska en sekretessprövning göras.

Företräderskap

Den som inte kan företräda sig själv eller behöver stöd i att företräda sig själv i kontakten med Omsorgs- och socialnämnden kan göra detta med hjälp av en företrädare. Det finns olika former och nivåer av företräderskap:

Framtidsfullmakt

Framtidsfullmakt är en ny form av ställföreträderskap för vuxna som trädde i kraft 1 juli 2017. En framtidsfullmakt ger enskilda en möjlighet att genom fullmakt utse någon som kan ha hand om deras angelägenheter om de själva skulle bli beslutsoförmögna till följd av varaktig sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande och i huvudsak inte längre har förmåga att ha hand om de angelägenheter som fullmakten avser. En framtidsfullmakt ska vara skriftlig och bevittnad av två personer. Det ska gälla samma villkor för och rekommendationer till fullmaktsvittnen som för testamentsvittnen. Av fullmakten ska det framgå att det är fråga om en framtidsfullmakt, vilka angelägenheter som fullmakten avser och vad som i övrigt ska gälla. I en framtidsfullmakt ska en eller flera fysiska personer anges som fullmaktshavare. Vid tillfälligt förhinder eller vid behov av hjälp i en särskilt angiven fråga får fullmaktshavaren överlåta sin behörighet till någon annan. En fullmakt som ges vid tillfälligt förhinder ska dock endast få avse rätt att utföra ordinära rättshandlingar med anknytning till den enskildes dagliga livsföring. En framtidsfullmakt som uppfyller formkraven träder i kraft när fullmaktsgivaren inte längre har förmåga att ha hand om de angelägenheter som omfattas av fullmakten. Bedömningen av ikraftträdandet ska göras av fullmaktshavaren. Fullmaktshavaren ska kunna få en rättslig prövning av om framtidsfullmakten har trätt i kraft. Om godmanskap eller förvaltarskap anordnas på de områden som en framtidsfullmakt avser, ska fullmakten förlora sin verkan i motsvarande utsträckning.

God man

God man kan förordnas för en myndig person (huvudmannen) som på grund av sjukdom, psykisk funktionsnedsättning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållanden behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person. Det är tingsrätten som beslutar om att den enskilde ska ha god man och vad som ska ingå i den gode mannens uppdrag. En person som har god man behåller sin rättshandlingsförmåga. Den gode mannen får bara företräda den enskilde inom ramen för sitt förordnande och om den gode mannen har den enskildes samtycke till att företa något. Den enskilde kan säga upp godmanskapet när som helst. Godmanskap är avgiftsbelagt.

Förvaltare

Förvaltare kan förordnas för en myndig person (huvudmannen) som på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållanden är ur stånd att vårda sig eller sin egendom. Förvaltarskap får inte anordnas om det är tillräckligt med godmanskap eller hjälp i någon annan mindre ingripande form. Det är tingsrätten som beslutar om att den enskilde ska ha förvaltare och vad som ska ingå i förvaltarens uppdrag. Den enskilde förlorar genom förvaltarskapet stora delar av sina egna handlingsmöjligheter. Förvaltarskap är avgiftsbelagt.

Ombud

Den som behöver hjälp med att föra sin talan i ett ärende hos en myndighet kan anlita ombud eller biträde. Ombudet företräder helt eller delvis sin uppdragsgivare t.ex. vid kommunikering och närvaro vid sammanträden. Omfattningen av uppdraget ska framgå av en fullmakt. Åtgärder som ombudet vidtar enligt fullmakt är bindande för uppdragsgivaren.

Socialtjänstlagen (SoL)

Den enskilde är ansvarig för sitt liv och för sina beslut. Det innebär att den enskilde har ett långtgående eget ansvar att själv försöka tillgodose sina behov. Det kan gälla till exempel byta bostad när den inte längre motsvarar behoven eller att ta del av information om de erbjudanden som finns om aktiviteter, stöd och hjälp. Rätten till bistånd kan bli aktuellt om den enskilde inte kan få sina behov tillgodosedda själv eller på annat sätt. Insatser i form av rehabilitering eller annan sjukvårdande behandling är inte att avse som bistånd utan regleras i hälso- och sjukvårdslagen (HSL).

Grundläggande mål och värderingar

I socialtjänstlagens portalparagraf anges de grundläggande målen och värderingarna för samhällets socialtjänst – demokrati, jämlikhet, solidaritet och trygghet samt den människosyn som skall prägla socialtjänstens arbete.

1 kap. 1§ Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet
- jämlikhet i levnadsvillkor
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människors ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Verksamheten skall bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet.

Rätten till bistånd

4 kap. 1§ Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt.

Vid prövningen av behovet av bistånd för livsföringen i övrigt får hänsyn inte tas till den enskildes ekonomiska förhållanden, om rätten att ta ut avgifter för biståndet regleras i 8 kap.

Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Särskilda bestämmelser för äldre människor

5 kap 4 § Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund).

Socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.

5 kap 5 § Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ska ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service.

Kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.

Den äldre personen ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges.

5 kap 6 § Socialnämnden ska göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre människor samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på detta område. Kommunen ska planera sina verksamheter för äldre. I planeringen ska kommunen samverka med landstinget samt andra samhällsorgan och organisationer.

5 kap 10 § Socialnämnden bör genom stöd och avlösning underlätta för den som vårdar närstående som är långvarigt sjuka, äldre samt för dem som har funktionshinderbegränsning.

Kommunens ansvar

2 kap. 1 § Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

2a kap. 2 § Om det står klart att en annan kommun än vistelsekommunen ansvarar för stöd och hjälp åt en enskild, är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta situationer.

Grundläggande principer och begrepp

Att tillgodose behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt

Vuxna människor har eget ansvar att om möjligt själva tillgodose sina behov. Lever man i en hushållsgemenskap bedöms servicebehov och behov av vissa andra insatser kunna tillgodoses av make/maka/sambo. Kommunens ansvar inträder om behoven inte bedöms kunna tillgodoses av den enskilde på annat sätt.

Bistånd

Kommunen har en lagstadgad skyldighet att erbjuda och utforma stöd och hjälp till den som behöver det. I socialtjänstlagen anges inte i detalj vilka stöd- och serviceinsatser kommunen ska erbjuda utan kommunerna kan själva avgöra vilka biståndsinsatser som ska finnas. Biståndshandläggaren ska i samverkan med den sökande avgöra vilka insatser som är mest lämpliga för dennes behov och önskemål samt som stärker den enskildes möjlighet att leva ett självständigt liv.

Det egna ansvaret

Omsorgs- och socialnämnden får aldrig ta över ansvaret från den enskilde utan arbetet ska inrikta sig på att den enskilde i möjligaste mån behåller ansvaret. Insatserna ska stärka den enskildes förmåga till ett självständigt liv.

Frivillighet och självbestämmande

Den enskilde får själv avgöra om han/hon vill ta emot ett erbjudande om en viss social tjänst eller inte. Ingen kan påtvingas sociala tjänster, som de själva inte vill ha eller som de inte tror på. Detta står inte i konflikt med att försöka motivera den enskilde att ta emot en viss insats.

Helhetssyn

Helhetssyn innebär en strävan efter att förstå sammanhang och den helhet som den enskilde är en del av. Utifrån den enskildes perspektiv innebär helhetssynen att socialtjänsten ska beakta hela människan, både starka och svaga sidor och att olika behov beaktas och vägs samman.

Insats

Individuellt behovsprövat stöd enligt socialtjänstlagen samt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Livsföring i övrigt

Med livsföring i övrigt menas alla behov, bortsett de ekonomiska, som den enskilde kan ha för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Här ingår ekonomiskt bistånd utöver riksnormen, men också bistånd i form av vård, behandling, hemtjänst, särskilt boende för äldre och funktionshindrade.

Rättsäkerhet

Rättsäkerhet ska garantera den enskildes rättigheter enligt lag och verka mot rättskränkningar mot enskilda. Rättsäkerhet innebär att biståndshandläggaren handlägger ärendet enligt gällande regler. I förvaltningslagen och socialtjänstlagen regleras handläggning och dokumentation samt hur den enskilde kan överklaga beslut.

Skälig levnadsnivå

Skälig levnadsnivå är ett centralt begrepp som beskriver den nivå av levnadsstandard som lagen garanterar. Skälig levnadsnivå är en levnadsstandard som skiljer sig mot goda levnadsvillkor som regleras i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Skälig levnadsnivå är en minimistandard men kommunen har också rätt att lägga sin standard på en högre nivå. Vad som är skäligt bedöms individuellt gentemot den enskildes livsstil och allmänt gentemot aktuell praxis och rättsläge.

Riktlinjer för hemtjänst och insatser i ordinärt boende

Hemtjänst är en viktig resurs för att nå målet om att få bo självständigt under trygga förhållanden. Hjälp i hemmet kan beviljas till personer som på grund av fysiskt eller psykiskt funktionshinder, eller av annan anledning, har svårigheter att hantera sin vardag självständigt och inte kan få sina behov tillgodosedda på annat sätt. Hjälp är utformad som punktinsatser vilket innebär stöd vid vissa moment i vardagen. Hemtjänst är ett individuellt behovsprövat bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL. Genom biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå och möjliggöra kvarboende i det egna hemmet. Den enskildes resurser och möjlighet att själv delta i göromålen ska beaktas i utredning, beslut och utförandet av insatsen. Hjälp i hemmet kan delas in i serviceinsatser och omvårdnadsinsatser.

Stöd till anhöriga

Omsorgs- och socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som i hemmet vårdar en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller som har en funktionsnedsättning. Stöd till anhöriga kan vara indirekt och är då ett bistånd, exempelvis avlösning i hemmet, hemtjänst, dagverksamhet, trygghetsplats eller korttidsboende. Stöd till anhöriga kan också vara ett direkt stöd utan biståndsbeslut. Exempel på detta kan vara stödsamtal, vägledning, anhörigcirklar, föreläsningar etc.

Våld i nära relationer mot äldre

I socialtjänstlagens 5 kap. finns särskilda bestämmelser för vissa grupper, bland annat brottsoffer. Enligt 5 kap. 11 § SoL har socialnämnden ett ansvar för att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Ett av Lidingö stads mål att uppmärksamma och ge stöd åt Lidingöbor med erfarenhet av relationsvåld.

Våld mot äldre kan se ut på olika sätt och kan även misstas för vad som är tecken på normalt åldrande. Våld kan förutom fysiskt våld även vara psykiskt och ekonomiskt. Även försummelse räknas som våld. Äldreomsorgen har ett ansvar att informera äldre personer om vilket stöd de kan få genom äldreomsorgen, både i form av hemtjänst, anhörigstöd eller genom frivilligorganisationer, samt att vid behov samverka med andra professioner. Särskilda insatser till den som vårdar en närstående i hemmet kan hjälpa. Hemtjänstinsatser, avlösning, växelvårdsboende/korttidsboende är exempel på insatser som äldreomsorgen kan tillhandahålla så att den som vårdar kan få vila och återhämtning. Biståndshandläggare kan även vara den enskilde behjälplig med att ansöka om god man om den utsatts för ekonomiskt våld av en anhörig och behöver stöd med att sköta sin ekonomi. Äldreomsorgen har i första hand som uppgift att tillgodose behov av stöd och omvårdnad i den dagliga livsföringen. Vid behov av skyddat boende eller andra riktade insatser samverkar enheten för äldre med mottagningsenheten.

För att våld mot äldre personer ska kunna upptäckas så tidigt som möjlig behöver personal som arbetar med äldre, kunskaper om hur man känner igen tecken på våld. Regelbunden utbildning och information om problematiken skall tillhandahållas handläggare som kommer i kontakt med våldsutsatta äldre. Separata riktlinjer för handläggning av våldsutsatta äldre ska tas fram.

Serviceinsatser

Med serviceinsatser menas stöd i form av praktisk hjälp med hemmets skötsel och kan beviljas i form av hemtjänst. I beslutet ska det framgå insatsens omfattning och tidsbegränsning av beslutet. Serviceinsatser avses endast för den person som har beslut om insatsen.

Gemensamma hushållssysslor

Vid ansökan om serviceinsatser ska uppmärksammas huruvida sysslorna om möjligt kan omfördelas mellan sammanlevande makar och sambo. Serviceinsatser beviljas inte om det i hushållet finns en make, maka eller sambo som klarar av att utföra hushållsgemensamma sysslor. Enligt äktenskapsbalkens 1 kapitel 2 § skall makar gemensamt vårda sitt hem. Av fjärde paragrafen i äktenskapsbalken står att läsa att makar skall fördela sysslor mellan sig. Ett makepar har ett gemensamt ansvar för hushållet. Detta innebär att hjälp med hushållssysslor inte beviljas då endast den ene av ett makepar har nedsatt förmåga. Om båda har behov av insatser och bedöms vara i behov av bistånd för sitt hushåll ska båda beviljas stöd efter två separata utredningar. Makar har dock inget ansvar för att hjälpa varandra med omvårdnadsinsatser. Att leva som sambor kan likställas med makar. Vuxna personer som lever i hushållsgemenskap kan ge varandra viss praktisk hjälp inom familjen. Mer omfattande omsorgsbehov kan däremot inte anses ligga inom ramen för vad man normalt bistår varandra med inom familjen.

I biståndsbedömd service i hemmet ingår inte hjälp med trädgårdsskötsel, snöskottning, storstädning, sanering av lägenhet eller hundpromenader. Dessa sysslor bekostas av den enskilde genom tilläggstjänster eller genom privata aktörer då det anses gå utöver vad som är att betrakta som skälig levnadsnivå.

Serviceinsatser kan innefatta:

- Städning
- Kompletterande uppsnygning/tillsynsstad
- Fönsterputs
- Tvätt
- Klädvård
- Inköp
- Ärenden
- Matdistribution

Städning

Beroende på vad den enskilde själv kan utföra omfattar hjälp med städning normalt dammsugning och våttorkning av golv, dammtorkning av fria ytor, rengöring av kök och hygienutrymmen. Hjälp med städning beviljas för bostad om två rum och kök för ensamboende. För par kan ytterligare ett rum ingå, även om paret har gemensamt sovrum. I normalfallet beviljas städning en till två gånger i månaden. Städning kan beviljas upp till en gång i veckan om den enskilde lider av astma eller allergi som medför betydande besvär. Ska vid behov kunna styrkas med läkarintyg. Städning beviljas inte för fler rum/hela villor. Fler rum får kompletteras av kunden genom tilläggstjänster/privata aktörer.

Kompletterande uppsnygning/tillsynsstad

För den som bedöms vara i behov av ytterligare städinsatser kan kompletterande uppsnygning beviljas. Uppsnygning beviljas där det finns ett behov av daglig/regelbunden rengöring av kök och hygienutrymmen. Uppsnygning kan även beviljas där det finns ett särskilt behov av att iordningställa personliga tillhörigheter. Uppsnygning kan även innefatta sopsortering i form av hjälp att transportera en rimlig mängd tidningar, glas och kartonger till närmaste miljöstation.

Fönsterputs

Fönsterputs beviljas i normalfallet en gång per år, i en omfattning motsvarande 2 r.o.k. eller 3 r.o.k. för makepar.

Tvätt

Innebär att den enskilde får hjälp att tvätta sina gångkläder, sänglinne och handdukar. I tvätt ingår renbäddning av säng om behov av det föreligger. Tvätt beviljas i normalfallet upp till två gånger i månaden. Vid särskilda skäl, som exempelvis vid svåra inkontinensbesvär, kan tvätt beviljas oftare utifrån en individuell behovsprövning.

Klädvård

Lättare klädvård kan beviljas och avser då enklare strykning, fyra till fem plagg, mindre lagning, sy i knappar eller liknande.

Inköp

Den som inte klarar av att själv planera/skriva inköpslista eller göra sina inköp av dagligvaror kan få hjälp med detta. Den enskilde som behöver stöd i inköpsplanering ska också få hjälp med att få kylskåpet rensat och hjälp med att packa upp inköpta varor. Hjälp med inköp av dagligvaror förutsätts ske i närmsta livsmedelsbutik med fullgott sortiment alternativt genom lämplig internetleverantör. Inköp beviljas vanligtvis en gång i veckan. Om den enskilde önskar ska den erbjudas att följa med till närliggande livsmedelsbutik. Stödet kan innefatta hjälp med förflyttning, plocka och bära varor, samt vid behov stöd i samband med betalning av varor.

Ärenden

Om man inte själv kan uträtta sina ärenden kan man beviljas hjälp med det. Den enskilde kan exempelvis få hjälp med inköp av apoteksvaror för egenvård samt uttag av recept. Exempel på ärenden kan även vara post- och bankärenden samt praktisk planering kring att boka/ringa och påminna om färdtjänst eller läkarbesök. Ärende kan även innebära minde kompletteringshandling av färskvaror i närliggande livsmedelsbutik. Ärenden kan beviljas som tillfällig insats eller löpande vid regelbundet behov från 1 gång i veckan till 1 gång i månaden beroende på omfattning av den enskildes behov.

Matdistribution

Matdistribution innebär leverans av färdiglagade måltider. Insatsen beviljas för den som behöver stöd med att tillreda och/eller planera sina måltider. Efter beslut om matdistribution

väljer den enskilde själv hur många matlådor per dag och vecka som ska levereras genom sin beställning till leverantören. Insatsen är tidsbegränsad och beviljas vanligen för ett år i taget.

Omvårdnadsinsatser

Med omvårdnadsinsatser menas det stöd som behövs för att tillgodose den enskildes fysiska, psykiska, sociala behov. Vård- och omsorgsinsatser kan också omfatta insatser för att kunna ha kvar sociala nätverk för att bryta isolering.

Det kan innebära hjälp med:

- Personlig omvårdnad och hygien
- Måltider
- Insatser för att känna trygghet och säkerhet i hemmet såsom tillsyn och trygghetslarm.
- Aktivering (utevistelse och/eller social samvaro)
- Egenvård
- Avlösning i hemmet
- Ledsagning
- Medfölje till läkarbesök

Personlig omvårdnad och hygien

Stöd med personlig omvårdnad och hygien utformas efter den enskildes behov och förmågor. Personlig omvårdnad och hygien kan innefatta hjälp med dusch, daglig hygien, att sköta toalettbehov, hjälp med på- och avklädning, sängbäddning, hjälp i och ur säng samt vid förflyttningar. Insatserna kan beviljas flera gånger dagligen samt vid kvälls- och nattetid. Dusch kan beviljas dagligen vid behov.

Måltider

Måltidshjälp kan innebära att man behöver hjälp vid tillredning/uppvärmning av måltid och framdukning. Måltidshjälp kan beviljas flera gånger dagligen i form av frukost, lunch, mellanmål, middag och kvällsmål. Medsittning vid måltid beviljas för personer som behöver praktiskt stöd med att inta sin mat eller som är i behov av socialt sällskap och motivering för att inta sin måltid. Den som beviljats bistånd i form av hjälp med mat kan också välja leverans av färdiglagade matlådor.

Tillsyn

Tillsyn kan beviljas för att öka den enskildes trygghet. Tillsynen kan ske genom besök eller telefonkontakt. Tillsyn kan beviljas som ett komplement till trygghetslarm och övriga hemtjänstinsatser.

Trygghetslarm

Trygghetslarm har som syfte att ge en ökad trygghetskänsla genom att göra det möjligt för den enskilde att påkalla hjälp vid oförutsedda händelser, exempelvis vid fall eller sjukdom. Biståndsbeslut om trygghetslarm är ett tills vidare beslut.

Aktivering/utevistelse och social samvaro

Möjlighet till utevistelse är en rättighet för alla. Promenader och utevistelse är dessutom en viktig förebyggande insats som kan höja livskvaliteten och motverka ökat vårdbehov. Social och fysisk aktivitet kan handla om hjälp att komma ut på promenad, pratstund, fika med sällskap, baka, högläsning etc. Hur den enskildes behov av utevistelse och social samvaro ser ut varierar. Den enskildes individuella behov och önskemål om utevistelse, social samvaro samt behov av att upprätthålla vanor och intressen ska beaktas. Social samvaro och utevistelse är insatser som syftar till att främja kvarboende för personer med demenssjukdom eller för personer som upplever stor ensamhet, ångest och oro. Vid en helhetsbedömning ska möjlighet till övriga sociala insatser såsom dagverksamhet och ledsagning beaktas. Aktivering beviljas i normalfallet upp till två gånger i veckan. Vid bedömning av behov ska i första hand beaktas om behovet kan tillgodoses på annat sätt.

Egenvård (att sköta sin egen hälsa)

Hälso- och sjukvårdsinsatser i ordinärt boende utförs av den landstingsfinansierade vårdinrättning där den enskilde är listad.

Egenvård kan beviljas enligt socialtjänstlagen under förutsättning att hälso- och sjukvården bedömer att den enskildes hälso- och sjukvårdsuppgifter kan utföras som egenvård. För att den enskilde ska kunna beviljas hjälp med egenvård krävs att denne behöver praktisk hjälp av hemtjänst för att kunna utföra egenvården, samt att ett intyg från legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal ska styrka att aktuell hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård. I biståndsbeslutet ska det framgå vad egenvården avser och frekvensen. I avvaktan på beslut från biståndshandläggaren ligger ansvaret för åtgärden kvar på hälso- och sjukvården (SOSFS 2009:6).

Avlösning i hemmet

Den som stödjer och vårdar en närstående, med stort omvårdnadsbehov, i hemmet kan få stöd i form av avlösning i hemmet. Avlösning i hemmet är till för att den som vårdar ska få egen tid. Det innebär att hemtjänstpersonal avlöser den som vårdar genom att ta över omvårdnadsansvaret under en tid. Normalt beviljas avlösning i hemmet upp till 4 timmar i veckan. Insatsen är kostnadsfri och syftar till att möjliggöra kvarboende.

Ledsagning

Ledsagning syftar till att bryta isolering som kan uppstå på grund av funktionshinder eller bristande socialt nätverk. Genom ledsagning ska den enskilde ges möjlighet att delta i samhällslivet, fritidsaktiviteter, religiösa- och kulturella aktiviteter. Ledsagning beviljas om den enskilde inte kan ta sig ut utan annan persons stöd. I normalfallet beviljas ledsagning upp till fyra timmar i månaden som kan fördelas fritt. Timmar kan ej överföras till följande månad. Ledsagning är en kostnadsfri insats.

Medfölje till läkarbesök

Medfölje till läkarbesök i landstingsfinansierade verksamheter kan beviljas för personer med omfattande omvårdnadsbehov eller för personer som har kognitiva svårigheter. Vid bedömning ska behovet utredas om det kan tillgodoses på annat sätt, till exempel genom

sjukresa med extra service. Beslut om medfölje till läkarbesök beviljas per tillfälle och upp till två timmar i månaden.

Dagverksamhet

Enligt 5 kapitlet 4§ socialtjänstlagen är socialnämnden i en kommun skyldig att tillgodose äldre människor en möjlighet att ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Dagverksamhet kan beviljas till personer som på grund av fysisk eller psykisk funktionsnedsättning, eller av annan anledning, behöver insatsen för att få en stimulerande samvaro med andra och inte klarar det på annat sätt. Insatsen syftar till att enskilda ska behålla sina funktioner samt för att förebygga social isolering. Transport till och från dagverksamheten kan beviljas om personen inte kan ta sig dit på egen hand eller på annat sätt kan få hjälp till och från dagverksamheten. Dagverksamhet kan beviljas upp till fem vardagar i veckan. En helhetsbedömning ska göras där övriga sociala insatser såsom aktivering och ledsagning beaktas.

Dagverksamhet beviljas för personer som:

- upplever ensamhet och har ett begränsat socialt kontaktnät. Behovet ska inte kunna tillgodoses genom allmänna mötesplatser som exempelvis Mötesplats Centrum.
- har en kognitiv funktionsnedsättning i form av demenssjukdom som styrks med fastställd diagnos, alternativt att en demensutredning har initierats. Dagverksamhet kan då även beviljas i avlastningssyfte.

Riktlinjer för särskilda boendeformer

Enligt 5 kap 5 § och 7§ socialtjänstlagen ska socialnämnden i en kommun tillgodose människor med betydande svårigheter i sin livsföring, ett boende som är anpassat för funktionsnedsättningen. Särskilt boende kan beviljas då den enskilde har ett omfattande trygghets- och omvårdnadsbehov som inte kan tillgodoses med hemtjänst i det egna hemmet. Utgångspunkten är att behovet av omvårdnad ska tillgodoses med insatser i ordinärt boende. När dessa insatser inte längre är tillräckliga för att tillgodose en skälig levnadsnivå kan den enskilde beviljas ett särskilt boende. Ett behov ska föreligga här och nu, och den enskilde ska vara beredd att flytta omgående. Kommunen har en skyldighet att verkställa beslut inom 3 månader. Om den enskilde tackar nej till lämnat erbjudande om en ledig plats, oavsett om det är ett önskat boende eller inte, räknas beslutet som juridiskt verkställt. Om den enskilde tackar nej till sitt första- eller andrahandsval sker en uppföljning av biståndshandläggare och beslutet kan komma att omprövas.

Särskilda boendeformer finns i form av:

- Trygghetsplats
- Växelvårdsboende
- Korttidsboende
- Servicehus
- Vård- och omsorgsboende

Trygghetsplats

En trygghetsplats är en form av anhörigstöd som kan beviljas den enskilde som vanligtvis vårdas av en anhörig i hemmet. Insatsen kan beviljas som tillfällig avlösning för den anhörige eller vid akuta situationer när den som vårdar inte finns tillgänglig. Trygghetsplats kan tillhandahållas högst tre dygn i följd, i mån av plats. Beslutet läggs som ett rambeslut för ett år och kan nyttjas vid högst fyra tillfällen per år. Vid behov av mer regelbunden avlastning eller utökade insatser i hemmet ska en mer långsiktig planering göras. Efter beslut om trygghetsplats kan den anhörige direkt kontakta boendet för bokning av plats.

Växelvårdsboende

Växelvård kan beviljas till personer som har ett omfattande vård- och omsorgsbehov och som lever tillsammans med en anhörig som behöver regelbunden avlösning. Den enskilde ska ha ett omfattande omvårdnadsbehov med behov av tillsyn dygnet runt som ej kan tillgodoses med hemtjänstinsatser och avlösning i hemmet. Insatsen beviljas en till två veckor i månaden i återkommande intervall under längre tid och kan kombineras med hemtjänst då den enskilde vistas i hemmet. Insatsen syftar till att den anhörige ska få egen tid, återhämtning och främja möjligheterna till kvarboende.

Korttidsboende

Korttidsboende finns för personer med kognitiva svårigheter och för personer med stora vård- och omvårdnadsbehov med behov av heldygnsoomsorg under en begränsad tid. Det ska vara klarlagt att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt, exempelvis med insatser i ordinärt boende. Korttidsboendet är ett tillfälligt boende och beviljas vanligtvis under en till två veckor vid enstaka tillfälle. Enbart behov av hälso- och sjukvårdinsatser och/eller

rehabilitering utgör inget skäl att beviljas korttidsboende. Ansvaret för hälso- och sjukvård samt rehabilitering tillfaller landstinget.

När en fastighet behöver genomgå en stamrening medför det ofta att boendesituationen blir besvärlig och störande. Stamrening är inte ett tillräckligt skäl att få korttidsboende. Kommunen är inte ansvarig för att ordna en evakueringslägenhet, utan den enskilde får själv ordna detta i samråd med sin hyresvärd, anhöriga eller på annat sätt. Detta gäller oavsett boendeform. Den som bor kvar i sin bostad under stamreningen kan ibland behöva utökad hemtjänst och ansöker då om detta hos sin biståndshandläggare.

Efter sjukhusvistelse kan en tillfällig vistelse på korttidsboendet beviljas den enskilde i följande fall:

- den som har ett omfattande omvårdnadsbehov och där biståndshandläggaren anser sig vara i behov av ytterligare information om den enskildes funktionsförmågor och varaktighet av omvårdnadsbehov än vad som framkommit under vårdplaneringen.
- den som bor i ordinärt boende och som tillfälligt är i behov av mer omfattande omvårdnad i syfte att återgå till den ordinära bostaden efter vistelsen på korttidsboendet (avser max 1-2 veckor).
- den som beviljats vård- och omsorgsboende och inte bedöms kunna vänta på plats i den ordinära bostaden trots omfattande insatser från hemtjänsten. Beslutet gäller tills första erbjudande om ledig plats på vård- och omsorgsboende.
- den som har ett omfattande vård- och omsorgsbehov och som lever tillsammans med en anhörig som behöver tillfällig avlösning vid enstaka tillfälle.
- om bostaden är otillgänglig i väntan på bostadsanpassning och om behovet inte kan tillgodoses med tillfälliga hjälpmedel och/eller ommöbleringar.

Servicehus

I bedömning av behov av servicehus görs en helhetsbedömning utifrån dagliga omvårdnadsbehov, självupplevd oro, ensamhet, otrygghet, social isolering samt behov av närhet till hälso- och sjukvårdsinsatser. Även hög ålder ska beaktas. Vägledning i rättspraxis för hög ålder är 90 år. Servicehus beviljas inte för den som enbart har ett behov av bostad. Vid behov av bostad för hemlösa sker en samverkan inom kommunens förvaltningar.

Servicehus är en boendeform som erbjuder egna lägenheter i kombination med punktinsatser från hemtjänst som är lokaliserad i samma hus. Servicehuset ska även erbjuda gemensamma sociala aktiviteter regelbundet. Vid inflyttning bör den enskilde kunna tillgodogöra sig servicehusets möjligheter och aktiviteter. I de fall den enskilde har en demensdiagnos ska andra alternativ övervägas.

För servicehus gäller inte Lidingö stads valfrihetssystem. Den enskilde erbjuds därför en lägenhet på det servicehus där en lägenhet finns ledig. På servicehuset finns stationerad personal vilket innebär att annan hemtjänstutförare inte kan väljas. Inom servicehuset finns sjuksköterskor, arbetsterapeut, sjukgymnast samt läkare tillgängliga vid behov.

Servicehus kan beviljas för personer som:

- har fyllt 65 år och är i behov av hjälp med sin dagliga omvårdnad samt upplever oro, ensamhet, otrygghet eller social isolering. Behovet ska inte kunna tillgodoses genom hemtjänst och/eller sociala insatser i ordinärt boende.
- har fyllt 90 år och upplever ensamhet, oro, otrygghet eller social isolering.

Vård- och omsorgsboende med heldygnsomsorg

Vård- och omsorgsboende finns med två olika inriktningar, dels med inriktning för personer med omfattande och varaktiga somatiska omvårdnadsbehov och dels med inriktning mot kognitiva omvårdnadsbehov. För att kunna flytta till ett boende med demensinriktning krävs att den enskilde har en diagnos styrkt genom läkarintyg.

Inom vård- och omsorgsboendet finns sjuksköterskor, arbetsterapeut, sjukgymnast samt läkare tillgängliga.

Vård- och omsorgsboende kan beviljas för personer som:

- till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- eller omsorgsinsatser som inte kan tillgodoses med insatser i ordinärt boende.
- till följd av kognitiv funktionsnedsättning eller sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- eller omsorgsinsatser i form av tillsyn och stöd dygnet runt och som inte kan tillgodoses med insatser i ordinärt boende.

Med omfattande omvårdnadsinsatser menas kontinuerliga insatser som behöver ges dygnet runt för att tillgodose behov av personlig omvårdnad, tillsyn, skydd och sjukvård. Insatser i form av serviceinsatser är inte att anse som omfattande vård- eller omsorgsinsatser. Den enskildes behov av tillgång till hälso- och sjukvårdsinsatser ska vägas in i bedömningen.

Parboendegaranti inom vård och omsorgsboende

I de fallen makar, sambor eller registrerade partner där båda är i behov av särskilt boende ska de, i mån av ledigt rum/lägenhet, beredas samma boende om de så önskar. Med samma boende avses samma rum/lägenhet, avdelning eller vård- och omsorgsboende.

I de fall där endast den ena av parterna beviljas särskilt boende och önskar att kunna fortsätta att bo tillsammans med sin make/maka, sambo, skall även partnern kunna flytta in på boendet. Det är den person som ansöker om särskilt boende eller som tidigare beviljats bistånd i form av boende i ett vård- och omsorgsboende som ansöker om att få bo tillsammans med sin make eller sambo. Biståndshandläggaren utreder om paret tidigare stadigvarande bott tillsammans och om det är bådas önskan att få fortsätta att bo tillsammans. Om så är fallet ska det anses ingå i skäligen levnadsnivå, för den som beviljats särskilt boende, att även fortsättningsvis kunna leva tillsammans med sin make, maka eller sambo. Den medflyttade får klara sig på egen hand på samma sätt som om personen skulle ha bott i eget boende. Uppstår behov av någon form av insats får den medboende ansöka om bistånd som då utförs av boendets personal.

Den som har beviljats särskilt boende hyr sin bostad och tecknar ett hyreskontrakt. Den medboende ska vid inflyttning skriva på ett hyresavtal och en blankett om avstående från

besittningsskyddet. Detta innebär att när hyreskontraktet upphör för den som har biståndsbeslutet, har den medboende ingen rätt att bo kvar i det särskilda boendet och ska flytta ut inom 14 dagar. Det finns möjlighet till provboende i upp till två månader med rätt att ändra sig.

Riktlinjer för handläggning gällande parboende i servicehus är under pågående utredning. Uppdatering kommer att ske under kommande revidering av dessa riktlinjer.

Flytt till och från kommunen

Ansökan från annan kommun

En person som önskar flytta till en annan kommun, får ansöka om insatser i den kommunen om sådana insatser som avses i 4 kap. 1 § SoL. Enligt 2a kapitlet 8§ första stycket socialtjänstlagen får en person som önskar flytta till en annan kommun ansöka om insatser i den kommunen om han eller hon :

- till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- eller omsorgsinsatser och därför inte kan bosätta sig i den andra kommunen utan att de insatser som han eller hon behöver lämnas

Med omfattande omvårdnadsinsatser menas kontinuerliga insatser som behöver ges dygnet runt för att tillgodose behov av personlig omvårdnad, tillsyn, skydd och sjukvård. Insatser i form av serviceinsatser är inte att anse som omfattande vård- eller omsorgsinsatser enligt denna bestämmelse. Det ska vidare vara fråga om ett varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser. Behov av övergående natur (t.ex. vid ett brott) omfattas således inte. För att bestämmelsen ska bli tillämplig ska det framgå att det är den enskildes egen bestämda önskan att få flytta till den andra kommunen. Andra skäl för flyttning faller inte in under paragrafen. De insatser man har rätt att ansöka om är insatserna särskild boendeform och hemtjänst. (prop. 1996/97:124 s. 175).

En ansökan om boende från annan kommun prövas i två steg; först görs en personkretsbedömning enligt 2 kap 8§ SoL, och i andra hand prövas rätten till bistånd enligt 4 kap 1§ SoL. Om sökande bedöms kunna flytta till Lidingö stad utan att sökt insats lämnas, tillhör inte sökande den personkrets som avses i 2a kap 8§ SoL.

Utlandssvenskar

En svensk medborgare som är bosatt utomlands kan inte få sitt omsorgsbehov prövat här i landet så länge bosättningen i det andra landet pågår. Den enda möjlighet som i sådant fall föreligger är att den biståndsbehövande flyttar tillbaka till det land där han eller hon är medborgare. Det är först sedan den omsorgsbehövande återvänt till Sverige och bosatt sig här som bosättningskommunen blir skyldig att göra en biståndsbedömning. Man måste först befinna sig i Sverige för att kunna söka om bistånd. Bestämmelsen i 2 kap. 3 § SoL om rätt i vissa fall för en person som vill flytta till en annan kommun att hos den kommunen ansöka om behövlig insats gäller, som framgår redan av paragrafens ordalydelse, enbart flyttning mellan kommuner. Att någon avbryter vistelsen i en kommun och bor utomlands behöver inte alltid innebära att kommunens ansvar upphör. Omständigheterna kan vara sådana att den hjälpsökande alltjämt skall anses vara bosatt i kommunen i den meningen att han där har kvar sitt egentliga bo och hemvist. Vid akut uppkomna situationer är det vistelsekommunen som bär ansvar till dess att det är utrett vilken kommun som är att anse vara bosättningskommun.

Den nordiska konventionen är antagen som lag i Sverige (1995:479). Konventionen gäller alla personer som är bosatta i ett nordiskt land och också för alla nordiska medborgare oavsett bosättningsland. Artikel 9 avser flyttning till ett annat nordiskt land för personer som behöver långvarig behandling eller vård. Av Socialstyrelsens handbok framgår att en ansökan om ett särskilt boende från en nordisk person som befinner sig i Sverige ska

behandlas som vilken annan ansökan från en person boende i en annan kommun eller stadsdel. Utgångspunkten är att nordiska medborgare likställs med svenska medborgare inom konventionens område så länge de befinner sig i Sverige.

Vistelse i annan kommun

2 a kap. 3 § SoL Bosättningskommunens ansvar, framgår bland annat att:

Bosättningskommunens ansvar gäller oavsett om den enskilde vistas i bosättningskommunen eller inte. Det görs inget undantag vid en persons tillfälliga vistelse under en kortare tid i annan kommun, till exempel vid semester.

Om man under kortare period, högst 6 månader, vistas i annan kommun har man rätt att få med sig sitt biståndsbeslut till den kommun man avser att vistas i. Det innebär att man tar kontakt med sin biståndshandläggare på Lidingö som sedan skickar ett uppdrag till den aktuella kommunen. Ansökan om hemtjänst under tillfällig vistelse bör ske med god framförhållning för att kunna säkerställa verkställigheten i vistelsekommunen. Många sommarkommuner vill ha sina beställningar senast fyra veckor innan start, för att ha möjlighet att planera sina verksamheter. Vid kortare framförhållning gäller samverkan och enskilda överenskommelser med vistelsekommunen.

Särskilt boende är en mer omfattande insats än hemtjänst, vilket gör att man kan sätta upp begränsningar när det gäller rätten till insatser utöver det, till exempel hemtjänst vid vistelse i en annan kommun. Rättspraxis är att fyra veckors hemtjänst är tillräckligt för att uppnå en skälig levnadsnivå avseende miljöombyte och rekreation. Man kan inte beviljas särskilt boende under en tillfällig vistelse, utan de insatser som erbjuds är hemtjänstinsatser i form av omvårdnad och hygien. Om man väljer att lämna sitt särskilda boende med heldygnsomsorg på Lidingö för att vistas tillfälligt i annan kommun, åligger det den enskilde och/eller dess anhöriga att bistå med serviceinsatser och tillsyn över dygnet.

Skulle det under en tillfällig vistelse uppkomma helt nya behov, t.ex. på grund av att den enskildes hälsa försämras, är det vistelsekommunens ansvar att besluta om nödvändiga insatser i den akuta situationen. Det handlar främst om behov som inte är kända utan uppstår oförutsett under vistelsen. Det ankommer då på vistelsekommunen att tillhandahålla de insatser som den akuta situationen kräver. Avgörande är hur förhållandena ser ut i det enskilda fallet. Det kan t.ex. handla om akuta vård- och stödinsatser, men även sådana insatser som krävs för att den enskilde ska kunna återvända till sin bosättningskommun. Om den enskilde inte kan eller vill återvända omedelbart, t.ex. på grund av sjukdom, är vistelsekommunen skyldig att bistå med sådana stöd- och hjälpinsatser som den akuta situationen kräver (Prop. 2010/11:49, s. 45, 49, 85–86). Vistelsekommunen ska på begäran bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes behov av stöd och hjälp (2 a kap. 6 § 1 SoL). Den enskilde kan behöva helt eller delvis andra insatser i t.ex. sommarstugan än i sitt ordinarie boende. Insatser kan behöva anpassas till omgivningen och miljön där de ska utföras. Vistelsekommunen ska också verkställa ett beslut om bosättningskommunen begär det (2 a kap. 6 § 2 SoL). Regeringen framhåller vikten av att den kommun som beslutar om insatser i en annan kommun under utredningen samverkar med den kommun som ska tillhandahålla insatserna. Vistelsekommunen kan välja att själv utföra insatsen eller genom avtal låta någon annan utföra den. Vistelsekommunen svarar för kvaliteten i insatsen som utförs och att verksamheten uppfyller de ytterligare krav som finns. (Prop. 2010/11:49, s. 48–51, 87–88).

Färdtjänst och Riksfärdtjänst

Den enskildes behov av färdtjänst regleras i lag (1997:735) om färdtjänst. Ansökan och utredning av den enskildes behov av färdtjänst handläggs av handläggare i Lidingö stad. Beslut fattas av färdtjänstnämnden inom Stockholms läns landsting.

Lagen om riksfärdtjänst (1997:735) ger kommunerna ansvar för att personer med en stor och varaktig funktionsnedsättning ges förutsättningar att till motsvarande kostnader som andra, göra privata resor i Sverige i rekreationssyfte eller för fritidsverksamhet.

Rätt till riksfärdtjänst har den som är folkbokförd i Lidingö stad och som på grund av stor och varaktig funktionsnedsättning måste resa på ett särskilt kostsamt sätt. Funktionsnedsättningen ska bestå längre än sex månader. Handläggning av riksfärdtjänst görs av handläggare i Lidingö stad.

Förebyggande insatser

Enheten för förebyggande stöd erbjuder stöd och service och har ett hälsofrämjande syfte. Det stöd som erbjuds kräver inget biståndsbeslut och är kostnadsfritt.

Seniorservice för alla som fyllt 70 år

Servicen innebär hjälp med vissa vardagssysslor så kallad ”fixarservice”. Byta glödlampor, hämta och lämna saker på vinden, sätta upp gardiner är exempel på ”fixarservice”. Tjänsten omfattar inte trädgårdsarbete, snöskottning, fönsterputsning eller insatser som kräver någon form av auktorisation. I samband med hjälpen erbjuds också en säkerhetsrond i hemmet.

Förebyggande hembesök till personer 80 år

Lidingö stad erbjuder äldre personer som bor i eget boende ett hembesök för att främja en god hälsa. Vid besöket ges samhällsinformation om vilken stöd och hjälp som finns att tillgå, om möjligheter att ta del av vad som erbjuds av föreningar, organisationer och andra aktörer som främjar hälsa.

Socialt frivilligt arbete

Omsorgs- och socialförvaltningen vill skapa förutsättningar och stödja socialt frivilligt arbete på bästa sätt. Organisationer, föreningar och enskilda frivilliga som erbjuder ett socialt och hälsofrämjande komplement till förvaltningens verksamheter ersätter inte individuellt beviljat bistånd.

Mötesplats Centrum och Mötesplats Brevik

Mötesplats Centrum är en öppen träffpunkt för seniorer och anhöriga i samverkan med frivilligorganisationer och föreningar. Här kan man ta del av information och delta i olika aktiviteter.

Stöd till syn- och hörselskadade personer

Information, råd och stöd i frågor om syn och hörsel samt om passande hjälpmedel. Praktisk träning att använda och hantera förskrivna hjälpmedel och enklare service. Träning för synsvag att förflytta sig i hemmet och i närmiljön.

Äldrelots

Den som är 65 år eller äldre och behöver information, stöd och vägledning när det gäller äldre frågor är välkommen att kontakta äldrelotsen. Äldrelotsen kan hjälpa till att hitta rätt person i kommunen eller landstinget och få veta mer om föreningar och olika aktiviteter som finns på Lidingö.

Anhörigkonsulent

Anhörigkonsulentens uppdrag är att underlätta för dig som stödjer en närstående. Exempel på stöd som riktar sig direkt till anhöriga är stödsamtal, stödgrupper, information och utbildning. Dessa former av stöd är kostnadsfria och öppna för alla som önskar.